

interaction of the operational components of allblocks special training, namely: the sequence and phasing intraining, technology and computerization of education, the transition from in formative to active methods of educational and professional action, a productive interaction between the Universityands chools.

Keywords: *practice, quality, progress, efficiency, technologicalness, aesthetically beautifulness, valeologichnist', professional preparation.*

УДК 378.147:004

Бордюк О. М.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЦЕПТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ ЗАСОБАМИ ІКТ

У статті розглядаються основні поняття формування перцептивної культури. Розкривається специфіка впливу на особистість сучасними засобами масової комунікації. Проаналізовано перцептивну культуру сучасного студентства. Розглядаються педагогічні умови, переваги та недоліки використання ІКТ в процесі формування перцептивної культури студентів Інститутів мистецтв.

Ключові слова: *електронні засоби комунікації, Інтернет-технології, інформаційно-комунікаційні технології, інформація, медіаосвітній простір, педагогічні умови, перцепція, перцептивна культура.*

Стрімка інформатизація соціуму зумовлює безперервне зростання вимог до рівня інформаційної підготовки студентів Інститутів мистецтв, що у свою чергу призвело до розуміння необхідності нових підходів пов'язаних із галузевим застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті. У сучасному світі здобуття досвіду та знань у людини відбувається двома способами. Перший передбачає безпосередній контакт з іншими індивідуумами, другий увазі набуття досвіду і знань через сприйняття, усвідомлення та інтерпретацію інформації, яка подається через засоби масової комунікації.

Вплив засобів масової комунікації на учасників навчального процесу показує, що наразі у культурному середовищі домінує візуальна комунікація, зокрема візуальний образ і його вплив на користувача. У зв'язку з цим, становлення фахівця, його професійної свідомості та самосвідомості, розвиток перцептивної культури відбувається у процесі фахової підготовки та багато в чому визначає професійну долю людини. Як наслідок, виникають нові форми практичного володіння сучасними методами навчання та інноваційними технологіями викладання навчального матеріалу. Тому проблема застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів мистецьких дисциплін є

однією з найбільш актуальних в системі сучасної фахової підготовки, оскільки тісно пов'язана із формуванням у студентів перцептивної культури, яка впливає на їх фахову компетентність.

Для висвітлення специфіки перцептивної культури студентів та подальшого формулювання педагогічних умов її ефективного формування засобами ІКТ, розглянемо більш детально зміст цього поняття. Перцепція (від лат. *perceptio* – представлення, сприйняття) складний процес прийому та перетворення інформації, що забезпечує відображення об'єктивної реальності й орієнтування у навколишньому світі; свідоме виділення тієї чи іншої сторони чуттєво заданої ситуації, перетворення сенсорної інформації, що приводить до створення адекватного завданням діяльності та предметного світу образу [6].

Перцептивна культура – це особистісна культура людини, що пов'язана зі сприйняттям, аналізом, процесом переосмислення отриманої інформації, яка завершується формуванням образу, що знаходить відображення в подальшому перцептивному досвіді особистості [4]. Професійно-перцептивна культура вчителя мистецьких дисциплін по суті, як і будь-яка професійна культура, діяльнісна. Її формування та розвиток відбувається у процесі реалізації фахової діяльності.

Лише за умов спроможності повноцінно сприймати й адекватно розуміти продукти засобів масової комунікації відбувається формування перцептивної культури студента. Перцепція багатофункціональний процес, який передбачає сприйняття зовнішніх ознак, співвіднесення їх з особистісними характеристиками, інтерпретацію та прогнозування на цій основі вчинків людини. Оскільки, розвиток культури сприйняття комунікативних засобів повинно здійснюватися за рахунок розуміння суб'єктом не тільки технічної, а й художньої специфіки.

Науковець Б. Ананьєва, зазначає, що саме період навчання у ВНЗ є сензитивним періодом для розвитку основних соціокультурних можливостей, формування особистості в цілому, в тому числі формування перцептивної культури [1].

Цей процес є передумовою створення нової парадигми освіти, зумовлює докорінні зміни організаційних форм і технологічних принципів оскільки, передбачає вироблення системи уявлень про засади побудови медіаосвітнього простору, власних поглядів й смаку та здатності самостійної оцінки як програмних продуктів мистецького спрямування, так і продуктів сучасних засобів масової комунікації.

Саме сучасні засоби масової комунікації формують жанрово-стилістичний (у мистецькому тлумаченні) стиль мислення щодо продуктів ІКТ, візуального впливу та розуміння здатності цієї комунікативної системи утворювати культурно значущі смисли. Адже сучасний користувач має доступ до різноманітних технік передачі й тиражування інформації. Сьогодні кожен студент володіє навичками роботи з ПК, фото-відео камерою, мобільним телефоном, планшетом тощо. Як наслідок, вони володіють

навичками візуальної техніки, тобто можуть приймати та самостійно формувати інформаційне повідомлення. У сучасного студента зникла потреба докладати зусиль для отримання інформації, отже змінюються поведінкові звички.

Зазначений аспект має як позитивні, так і негативні наслідки. Систематичне включення студентів у пізнавальну, творчу, пошукову, науково-дослідницьку, експериментальну діяльність з використанням інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує формування та постійний розвиток їх перцептивної культури. Такий підхід формує у конкретного вихованця певний стиль мислення, що дозволяє ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у будь-якому виді пізнавальної або творчої діяльності. Також до позитиву можемо віднести географічну складову. Користувач, практично у будь-якій точці світу може отримати доступ та скористатись базою даних найбільших електронних бібліотек, віртуальних музеїв, мультимедійних енциклопедій чи хрестоматій, бібліотечних ресурсів або проаналізувати будь-яку періодику з теми, що досліджується.

Разом з тим слід остерігатися негативних наслідків необґрунтованого та надмірного, а також методично невиправданого споживання інформації. Зазначимо, що головною метою у навчанні та формуванні перцептивної культури є опанування студентами засобів ІКТ для здобуття відповідного професійного рівня, адже від способу їх вирішення значною мірою залежить і ефективність використання засобів електронної комунікації. За умови відсутності навичок диференціювання обсягу інформації, що пропонується, та не володіючи розвиненою перцептивної культурою зі зниженою мотивацією до навчання, студенти звикають використовувати отриману в мережі інформацію не ефективно, бездумно переглядаючи та копіюючи матеріал, не здійснюючи повноцінного аналізу. Окрім цього, зростає чисельність молодих людей для яких поняття "Інтернет" стало асоціюватися з поняттям "соціальна мережа". Всебічно довіряючи їй, майже всю інформацію вони отримують від учасників соціальних мереж. Таким чином, відбувається зростання ступеню впливу на особистість студента сучасного візуального середовища, яке формується засобами масової комунікації.

У цьому контексті мова йде не тільки про завдання навчити студентів одержувати інформацію засобами ІКТ, а також про розумне співвідношення перебування в Online середовищі та в реальній дійсності. У разі раціонального використання Internet-технологій досягається максимальна обізнаність студента, підвищується його інтерес до навчання. Всі ці аспекти вимагають від майбутнього вчителя мистецьких дисциплін не тривіальних навичок роботи в мережі, а уміння знаходити необхідну інформацію, яка дозволяє орієнтуватися в спеціальній навчально-методичній та науковій літературі, застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору та її систематизації.

Сучасний вектор комунікацій побудований на пріоритеті візуальної та аудіовізуальної комунікації, що, безсумнівно, веде до зміни принципів сприйняття масових повідомлень, необхідності розробки нових підходів до формування перцептивної культури у студентів.

На теперішній час Інтернет втратив прообраз "гігантської бібліотеки", тобто перестав бути сховищем виключно текстової інформації. Вчитель мистецьких дисциплін, який озброєний сучасними пошуковими системами, спроможний знайти в Мережі якщо не все, що може знадобитись для фахової діяльності, то переважну більшість необхідної інформації.

Проте, звичка здобувати інформацію виключно за допомогою електронних засобів комунікації (екрану монітора комп'ютера, планшета або мобільного телефону) у форматі стрічки новин соціальних мереж негативно впливає на сам перцептивний процес. Призвичаївшись у в повсякденному житті продукувати та сприймати перцептивні об'єкти непомірно низької якості, де відсутня образність та виразність, реципієнт при перегляді візуальних повідомлень, що мають високу культурну цінність не може їх адекватно оцінити, сприйняти концепцію автора, провести глибокий аналіз змісту, що позначається на рівні перцептивної культури студента та культури його особистості в цілому.

На підставі вищевикладеного виникає необхідність у створенні умов для формування високої перцептивної культури майбутнього вчителя. Її формування являє собою цілеспрямований розвиток особистості в системі трьох видів діяльності на матеріалі продуктів сучасних засобів масової комунікації:

- здобуття знань про продукти сучасних медіа;
- аналіз та інтерпретаційна робота щодо результатів перцептивного процесу;
- творча діяльність щодо аналізу та створення візуальних і аудіовізуальних продуктів, у тому числі професійно спрямованих [4].

Для реалізації цілеспрямованого формування особистості на думку С. Виготського необхідно заздалегідь створювати умови, необхідні для розвитку відповідних психічних якостей [5, с. 55]. Тому перед викладачем стоїть завдання сформувати у студентів не лише пізнавальні інтереси а й прищепити навички самостійно здобувати інформацію шляхом створення педагогічних умов для переосмислення та рефлексії власного досвіду. Перед визначенням педагогічних умов, коротко розглянемо трактування цього поняття.

Науковець В. Андрєєв під педагогічними умовами розуміє результат цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення мети [2, с. 124]. Проте, не можна педагогічні умови зводити тільки до зовнішніх обставин, ситуації, сукупності об'єктів, що впливають на процес, оскільки освіта особистості являє собою єдність суб'єктивного і об'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, сутності і явища [3, с. 71].

Ми поділяємо думку дослідника В. Сауліна, який вважає, що “Педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій або педагогічних моделей; завдяки педагогічним умовам реалізуються компоненти технології. Реалізація педагогічних умов має на меті забезпечення організаційно-педагогічного та психолого-педагогічного супроводу фахової підготовки” [8, с. 92].

Усі ці аспекти не можна розглядати однобічно, адже процес спілкування відбувається між педагогом та студентом, який ми розглядаємо не лише як взаємодію, але й як взаємовплив один на одного. Тож, на підставі аналізу тлумачень даного поняття, під педагогічними умовами розумітимемо цілеспрямовано створене середовище, в якому інтегровано комплекс заходів педагогічного процесу, тобто сукупність психологічних та педагогічних чинників (стосунки, засоби, педагогічні інновації тощо), які забезпечують досягнення більш високого рівня сформованості перцептивної культури та дозволяють викладачу ефективніше здійснювати навчально-виховну роботу у медіаосвітньому просторі шляхом застосування засобів ІКТ.

З урахуванням сучасних наукових концепцій та власного педагогічного досвіду виділяємо наступні педагогічні умови:

– забезпечення варіативності змісту навчання в контексті діяльності студентів Інститутів мистецтв (за обставин правильної алгоритмізації дій викладача, ця умова дозволяє виробити логічну схему для розвитку пізнавальної самостійності студентів);

– створення емоційно-психологічної комфортності для кожного студента, свобода вибору творчих форм і методів рефлексивної діяльності (дана умова передбачає розвиток інтелектуальної мобільності, рефлексії педагогічного досвіду студента та його емоційних можливостей);

– залучення студентів до творчої проектувальної діяльності (для реалізації цієї умови розробляється система провідних знань та способів навчання, спрямованих на посилення мислительних операцій та пізнавальних процесів, які і стають необхідними складовими перцептивної культури);

– високий рівень перцептивної культури самого педагога. Це одна з найважливіших умов у формуванні перцептивної культури студента. Оскільки “викладач є авторитетом для студентів, як суб’єкт спілкування та діяльності, і бере участь у формуванні особистості” [8, с. 39]. Саме високий рівень зацікавленості викладача до аналізу сучасних візуальних мистецтв і творча робота в цьому напрямку служать потужною мотиваційною складовою у навчанні студентів;

– організація практичних занять на засадах особистісно-орієнтованого підходу (характерною ознакою застосування цієї педагогічної умови є формування творчого мислення студентів Інститутів мистецтв з використанням ігрових, проблемних, евристично-діалогічних способів навчальної роботи. Тут мається на увазі діяльність студентів, яка

спрямована на засвоєння програмного матеріалу шляхом створення творчого проекту, його оформлення та публічного захисту).

Важливою перевагою останньої умови є те, що власна особистісна позиція студентів щодо творчого вдосконалення, установки на аналіз і осмислення процесу та результату своєї діяльності, розуміння своєї індивідуальності, гідності веде до свідомого та цілеспрямованого управління своєю діяльністю. У процесі формування перцептивної культури студентів Інститутів мистецтв нероздільним є не лише здобуття певних знань, умінь та навичок, але й становлення творчої самостійності, затребування її за різних освітніх обставин, у яких студент може виявити гнучкість, відсутність стереотипності та оригінальність мислення, здатність швидко та адекватно реагувати на різноманітні події (прискорення ритму життя, інформаційні перевантаження, динамічні життєві ситуації тощо).

Виділені педагогічні умови мають сприяти потребі у застосуванні ІКТ, досягненню якісно нового рівня у професійній діяльності, тобто усвідомленню необхідності здобувати та поповнювати свої знання, уміння та навички завдяки інтеграції цих технологій у навчально-виховний процес. Позитивне ставлення до саморозвитку та зацікавленість у використанні ІКТ як допоміжного засобу фахової діяльності забезпечить основу розвитку сприйняття. Тому застосування ІКТ в сучасній педагогічній роботі викладачами та студентами вважається необхідною складовою їх перцептивної культури.

На основі викладеного можемо прийти до висновку, що за умови правильної побудови навчально-виховного процесу (педагогічних умов) із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, у студентів Інститутів мистецтв відбувається трансляція професійної культури, яка виступає системоутворюючим фактором, критерієм і показником формування перцептивної культури.

Використана література:

1. *Ананьев Б. Г.* К психофизиологии студенческого возраста // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы / под ред. Б. Г. Ананьева, Н. В. Кузьминой. – Вып. 2. – Л. : ЛГУ, 1974. – С. 3-15.
2. *Андреев В. И.* Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000.
3. *Беликов В. А.* Педагогические условия как цель педагогических исследований / В. А. Беликов // Проблемы образования и развития личности учащихся. – Магнитогорск : МаГУ, 2001. – С. 69-73/
4. *Ворохоб Ю. А.* Формирование перцептивной культуры студентов вуза средствами визуального искусства : дисс. ... канд. пед. наук : специальность 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / Ю. А. Ворохоб. – Москва : б. и., 2014. – 176 с. + Автореферат (23 с.). – Библиогр. : с. 137-153. – На рус. яз.
5. *Выготский Л. С.* Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1960.
6. *Локашина С. М.* Краткий словарь иностранных слов. – Изд. 2-е стереотип. / С. М. Локашина. – М. : Советская энцикл., 1968. – 384 с.

7. Саулин В. И. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя-филолога в области литературно-краеведческой деятельности в системе непрерывного образования : дис. ... канд. ... пед. наук. / В. И. Саулин. – Самара, 2009.
8. Шибутани Т. Цит. по: Ефименко Е. А. Педагогические условия формирования духовно-ценностной сферы личности студентов / Т. Шибутани // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – 2010. – № 1. – С. 36-42.

References:

1. Anan'ev B. G. К psikhofiziologii studencheskogo vozrasta // Sovremennye psikhologo-pedagogicheskie problemy vysshey shkoly / pod red. B. G. Anan'eva, N. V. Kuzminoy. – Vyp. 2. – L. : LGU, 1974. – S. 3-15.
2. Andreev V. I. Pedagogika : uchebnyy kurs dlya tvorcheskogo samorazvitiya. – 2-e izd. / V. I. Andreev. – Kazan : Tsentr innovatsionnykh tekhnologiy, 2000.
3. Belikov V. A. Pedagogicheskie usloviya kak tsel pedagogicheskikh issledovaniy / V. A. Belikov // Problemy obrazovaniya i razvitiya lichnosti uchashchikhsya. – Magnitogorsk : MaGU, 2001. – S. 69-73.
4. Vorokhob Yu. A. Formirovanie pertseptivnoy kultury studentov vuza sredstvami vizualnogo iskusstva : diss. ... kand. ped. nauk : spetsialnost 13.00.08 – teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya / Yu. A. Vorokhob. – Moskva : b. i., 2014. – 176 s. + Avtoreferat (23 s.). – Bibliogr. : s. 137-153. – Na rus. yaz.
5. Vygotskiy L. S. Razvitie vysshikh psikhicheskikh funktsiy / L. S. Vygotskiy. – M. : Izd-vo APNRSFSR, 1960.
6. Lokashina S. M. Kratkiy slovar inostrannykh slov. – Izd. 2-e stereotip. / S. M. Lokashina. – M. : Sovetskaya entsikl., 1968. – 384 s.
7. Saulin V. I. Formirovanie professionalnoy kompetentnosti budushchego uchitelya-filologa v oblasti literaturno-kraevedcheskoy deyatel'nosti v sisteme nepreryvnogo obrazovaniya : dis. ... kand. ... ped. nauk. / V. I. Saulin. – Samara, 2009.
8. Shibusani T. Tsit. po: Yefimenko Ye. A. Pedagogicheskie usloviya formirovaniya dukhovno-tsennostnoy sfery lichnosti studentov / T. Shibusani // Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 3: Pedagogika i psikhologiya. – 2010. – № 1. – S. 36-42.

БОРДЮК О. М. Педагогические условия формирования перцептивной культуры студентов Институтов искусств средствами ИКТ.

В статье анализируются основные понятия формирования перцептивной культуры. Раскрывается специфика воздействия на личность современных средств массовой коммуникации. Проанализирована перцептивная культура современного студенчества. Рассматриваются педагогические условия, преимущества и недостатки использования ИКТ в процессе формирования перцептивной культуры студентов Институтов искусств.

Ключевые слова: *электронные средства коммуникации, Интернет-технологии, информационно-коммуникационные технологии, информация, медиаобразовательная среда, педагогические условия, перцепция, перцептивная культура.*

BORDYUK O. M. Pedagogical terms of forming of perceptivnoy culture of students of Institutes of arts by facilities of ICT.

The article analyzes the basic concepts of the formation of perceptual culture. Specificity of influence on the personality of modern means of mass communication. Analyzed perceptual culture of contemporary college students. We consider the pedagogical conditions, advantages and disadvantages of the use of ICT in the process of perceptive students of the Institute of Art Culture.

Keywords: *electronic media, Internet technology, information and communication technology, information, media education environment pedagogical conditions, perception, perceptual culture.*